Ч. 75 (12.731). Львів, субота 4. квітня 1931. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.

Конто почт. щадн. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.

Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Не ятрити ран!

Львів, 2. квітня 1931.

В цілому культурному світі стараються люди кинути заслону забуття на все те зло, що його принесла з собою велика світова війна і залишила як сумну спадщину виснаженому людству. Зокрема йде всюди змагання не ятрити ран, які щойно поволи засклеплюються, не копати нової прірви між народами, яким доля присудила жити в сусідстві, не провокувати й не цькувати одних проти других, не ображувати найсвятіших почувань членів іншої народности, релігії, раси. Всюди, в кожній державі видно зусилля погодити якось істнуючі національні й соціяльні противенства, вирівняти їх, а принайменше злагіднити так, щоб людина перестала бути вовком для людини, щоб на місце зоольоґічного, сліпого й тупого шовінізму настала нарешті атмосфера, в якій люди сталиб більше вирозумілі і при оцінці ріжних подій та фактів кермувались менше почуваннями і неугавками пристрастями, а більше холодним розумом.

Така атмосфера витворюється, як сказано, в усіх культурних державах, очевидно, при активній підтримці офіціяльних чинників, які мають тисячні способи на те, аби впливати так чи інакше на настрої горожан держави, з чого ті чинники, ясна річ, і користають. І треба побути навіть недовгий час от хочби в недалекій Чехословаччині або в Австрії чи Німеччині, не кажучи вже про Швайцарію чи скандинавські держави, аби переконатися наочно, як там уважають пильно на те, аби не то сильнішим словом, але навіть дрібним натяком не вразити чиїхнебудь почувань.

Так воно буває в світі — та не у нас. На нашій многострадальній землі відносини під цим оглядом нагадують зовсім середновіччя. А приклади, які потверджувалиб оце твердження, приносить нам мало не кожний день.

Ось святкує вам міська рада Львова прилучення підльвівських громад до столиці, в яких відсоток українського населення доходить до 25 відс., через що скріпиться дещо український елемент у цілому місті, що признають самі поляки (інтерв'ю з д-ром Т. Двернїцьким у „Курєрі Львовскому“). А одначе український елемент на тому святі цілковито зіґноровано і ніхто з офіціяльних промовців навіть не згадав про українське населення Львова, яке чейже має теж щось до говорення в нашому місті. Зате на святі, на яке запрошено радних Львова і всіх прилучених громад, в тому числі очевидно й українців, а також представників урядів, ріжних віроісповідань, преси і т. д., були виголошені деякі промови, що — висказуючись делікатно — не могли не вразити присутніх на святі українців. Так прим. віцепрезидент міста інж. Кольбушовський дозволив собі у своїй промові по свому освітлювати стару історію Львова, який, мовляв, був „тільки 73 роки під пануванням руських князів Романовичів“, а врештою, крім заложення руськими князями, все завдячує Польщі. Такі погляди йому, розуміється, висказувати вільно і хочби вони не знати як минались з правдою, то ми з ним на цю тему в дискусію входити не будемо. Але в іншому місці, оповідаючи про новіші часи (переворот у 1918 р.), він здобувся м. ін. на таке речення: „Коли по упадку Австрії, яка своє штучне життя ґрунтувала на максимі: **divide et impera**, вона, падаючи, *рішила посварити* (**powaśnić**) *і віддати Львів, душу цього краю, сходові*, тоді діти, молодь і львівське громадянство геройськими зусиллями віддало місто Найяснішій Річипосполитій“... При кінці інж. Кольбушовський мусів згадати і про кров дітей Львова в його обороні, і про матеріяльні жертви його мешканців для „ойчизни“, і про наданий містові хрест **„Virtuti militari“**, і про напис **„semper fidelis“** — усе те в присутности представників українського населення Львова! А такий прим. кс. Жак, римо-кат. парох Левандівки, поза подякою старості Екгардтові говорив тільки про заслуги „орльонт“ для оборони Львова, підносячи зокрема подвиг підльвівських громад, (що тепер злучилися зі Львовом) у 1918 році, коли то мешканці передмість *„разом з львівськими дітьми станули в одному ряді“* до оборони міста...

Коли ми вичитаємо в кіні; при показі фільми „Львів — місто орлят“, під знимкою львівської почти напис *„Будинок, що оперся по геройськи наступам гайдамаків“* (найновіша програма в „Химері“), то абстрагуючи від нашого подиву для фільмової цензури, яка дозволяє на такі провокаційні написи, — ми туди більше не підемо і перестережемо перед відвідинами таких фільм широкий загал українського громадянства. Коли бачимо, як сліпі, пережерті шовінізмом елементи нападають на наші установи, або ображують — за прикладом брукової преси — наші найсвятіші почування чи провокують нас, — то ми, хоч і з затисненими з болю устами, відвертаємося від тих елементів з погордою. Але що думати про такі виступи на офіціяльному святі міста Львова, до того в присутности офіціяльних представників уряду й українського населення міста, як виступ віцепрез. міста Кольбушовського або кс. Жака?

На беріжку відомого пастирського листа.

Від Редакції: Цю статтю дістали ми від одного з наших визначних громадян у Станиславівщині.

Станиславівський владика Ексц. Григорій вже вдруге перед Великоднем зробив вірним своєї дієцезії несподіванку. Минулого року заборонив святити паски на Великдень під церквою, тепер видав аж два пастирські листи. Минулорічний приказ приняли люди як непорозуміння, ну, і ту заборону сам епископ відкликав таки перед Великоднем.

Теперішний пастирський лист один і другий, то вже важніша річ, і вона так швидко не прогомонить, а популярність владики остане. Властиво кажучи, останутъ дві популярности: одна неґативна у нас, друга-же дуже позитивна у поляків. Ексцеленція Кир Григорій не хоче популярности і застерігається проти неї. Та ба! Колиб то можна. Популярність чіпається чоловіка мов смола, хочеш, чи ні. Сьогодні нема польського журналу, на котрого сторінках не писалось би імя кир. Григорія, та ще й з похвалами в його честь

Польські дневники використали з того пастирського листа лиш те, що говорилося про українців, а промовчали те, що говорилося до поляків. Цеж цілком зрозуміле. Таж маленька бджілка, що з квітів пожиток до свого вулика зносить, не принесе нічого такого, що булоб шкідливе при продукції меду.

Ексцеленція Кир Григорій руководився пословицею: „амікус міґі Плято...“ Він каже, що був все простолінійним і від того не відступить. Але... хто йде все безкомпромісово по простій лінії, той легко може впасти в пропасть.

Він вичитав нам апостола про наші відомі і невідомі гріхи, і з того апостола показується, що ми така подла нація, що нічого з нас не могло путнього вийти. До такого висновку приходить Кир Григорій на основі висказу пок. Дженнокі, котрий нас осудив, що „українці нондум сунт матурі ад реґендум“. На нашу мову виходило би: „куда кухті до патини“. Я признаю, що Мс. Дженнокі мав рацію, що нас при тій політичній матурі повалив на обі лопатки. У тих гніздах, до яких він приїздив на розслід „нон про нобіс, сед контра нос“, видно, дехто з такою дитячою наївністю відкрив перед ним усі скритки нашого серця, що він (розумна людина) пізнався відразу на нашій рабській вдачі і висказав на тій основі свої пророчі словеса. Та колиб той римський достойник не обмежив був свого „досліду“ лише до декого зі сметанки нашого громадянства, а пішов і трохи нижче (до „сирватки“) і почув тут говорення, то може був би прийшов до іншого висновку.

Та мені здається, що колиб ми були мали і свого Бісмарка і Мольткого, то при тих ріжних недостачах, а особливо при недостачі амуніції годі булоб нам видержати напір з трьох сторін, а особливо від заходу перед добре зорганізованою армією Галера. Але того Ексцеленція не хоче брати під увагу і всі наші невдачі приписує нашим великим гріхам і візантійству... Візантійство тому причина, що ми не можемо витворити у себе пошану для авторитету.

Цей погляд трохи суперечний з історією. В атмосфері того „анархічного візантійства“ володів Константин Великий. З тої самої атмосфери вийшли перші славянські апостоли Кирило і Методій, з тої візантійської атмосфери приняв Володимир Великий християнство для Русі і створив велику київську державу. А вже в тій візантійській атмосфері панували московські царі від перших початків аж до Миколи II, мали свій автократичний авторитет, і всі їх слухали і той авторитет шанували. Отже візантійство не є щось таке „анархічне“, страшне, як собі Ексцеленція уявляє, а в теперішню пору воно проявляється у наших церквах хіба лиш іконостасами, яких Ексцеленція так не любить. Ми, українці, не сміємо забувати, що візантійство принесло нам на Русь християнство і високу візантійську освіту.

Та з цілого того апостола до нас, найбільше могло нас вразити, що Ексцеленція закидає нам, що ми підчас того короткого існування нашої Республики „виповіли війну Богу“.

Сміємо спитати, які на це є докази?

Це обвинувачення, що ми виповіли війну Богу найбільше нас зворушує і змушує до рішучого протесту, тим більше, що воно виходить від особи, з якої голосом світ числиться, а вороги наші кують з того проти нас зброю.

Хібаж це не правда, що в українській армії були духовники нижчих і вищих ранг, що вони водили наших вояків до церкви на богослужения, що виголошували до них гарні проповіді, відбували з ними реколекції і великодну сповідь. Чи може є докази на те, що наше військо спрофанувало який дім Божий? Деж тут, пробі, війна проти Бога, де тут безбожність?

Хіба це не подобається Ексцеленції, що між українським народом від верхів в долину були і православні, і протестанти, і індеферентні і т. д., а він хотів би мати усіх ревними католиками. Та просимо вказати нам таку державу в

Европі, котра була би виключно католицька, а вже її керманичі мусіли би перед своєю номінацією приносити картку від пароха на відбуту сповідь? Возьмім Францію, яку римські папи вважають першою дочкою католицької церкви. Таж там побіч католиків є і протестанти, є і будисти, є і сатаністи, є і атеісти. А прецінь ніхто їм не відмовить леґітимації бути французами і брати участь у кермаництві держави. Бо що іншого нація, а що іншого віроісповідання. Колиб ми, українці, лише гр.-католиків вважали українцями, а усіх некатоликів відганяли від народньої праці, то не знати, чи добре ми вийшли би на тім у теперішньому столітті. Але Ексцеленція Кир Хомишин і супроти тих українців, що ходять до церкви, не вдоволений з їхнього католицизму. Виходилоб на те, що лиш члени редакції і передплатники „Нової Зорі“ є правдивими католиками, а всі інші, хоч їх повно в церкві в неділі і свята, то лиш „вулиця“ і за її гріхи Господь карає весь український нарід, і насилає такі язви як світова війна!

Справді, читаючи про те в тім пастирськім посланні, не знаємо вже на котру ногу ступити, і яким способом маніфестувати свій католицизм? Хіба тоді був би в нас Ексцеленція вдоволений, колиб ми всі постриглися в черці і черниці.

Згадувати все і всюди про католицьку мораль і етику, то лиш фраза без значіння і змісту. Таж треба нам поставити ясні тези, що нам випадає робити як католикам, а чого нам робити не вільно. Певно є якісь інші ще вимоги понад те, що нам наказано в евангелії: „Не перелюби твори, не убий, не кради, не лжесвідітельствуй, чти отця твого і матір твою (Лука — гл. 18).

Чи може маємо наших некатолицьких братів вимиyати, так як жиди вимивали самаритян? Та щож! — коли наш Спаситель сам заходив між самаритян і показав нам на прикладі самаритянина, хто є нам ближній. Кожний чесний поступовий чоловік мусить бути противний всякій партійній чи віроісповідній нетолеранції. Хочеш, щоб твоє шанували, пошануйже і ти те, що твому ближньому є миле і здорове. Жадаймо від людей чесноти і не вільно нам лізти їм у душу з чоботами.

К. Підгірний.

З польської преси.

Нові голоси про польсько-українські взаємини.

Реакційно-націоналістичне „кредо“ санаційного „Слова Польского“.

Реферуючи вчора останню статтю пос. Т. Голувка, ми звернули наприкінці увагу, що та стаття була писана перед тим, заки до Варшави дійшло число „Слова Польского“ з декляративним формулуванням становища до проблеми польсько-українського замирення офіціяльного львівського санаційного табору. Кажемо: „офіціяльного“, бо, як відомо, т. зв. табор маршала Пілсудського, це у практиці поняття дуже широке. Признається до того табору чимало поляків, але на ділі вони завсіди поділені на ґрупу правлячу чи більше або менше впливову та більше або менше опозиційну. Є річю загально відомою, що „ґрупа 100“, яку назовні репрезентує б. посол і нинішній сенатор Левенгерц, так само не дуже одноціла: спроби формулування їхньої ідеольоґії, роблені на сторінчах „наверненого“ „Сл. П.“, виявляли дивну мішанину польського ендецького націоналізму з італійсько-фашистівськими устроєвими симпатіями, но й очевидно зі всепокриваючим іменем марш. Пілсудського.

Цей нахил до „фашизму“ каже членам ґрупи „Сл. П.“ захоплюватися всіми проявами „сильної руки“. З того теж приводу вони по суті належать до „полковницького“ табору, тому нині є беззастережними прихильниками істнуючого уряду. Щож торкається парляментарної репрезентації ББ зі Східної Галичини, то вона, не маючи у себе ніякої маркантнішої індивідуальности, тягнеться за кожним урядом, який є при владі. Правда, пп. Левенгерц, Здз. Стронський, Войтович і ін. належать до демократичної ґрупи „Звйонзку Направи Ржечипосполітей“, але фактично є вірними підпорами полковницького режіму, не маючи ані відповідно скристалізованого світогляду, ані — відваги здобутися на найменше слово незалежної критики, на яку здобувається Лехніцький, Сроцький та інші, що — в наслідку тієї цивільної відваги — втратили ласку, а з нею і мандати і впливи. Таким робом львівське „Слово Польске“ є дійсно офіціяльним виразником львівських санаторів, тих, які активно співпрацюють та підтримують гурт, що стоїть у Варшаві безпосередньо при кермі.

В одному пункті „Сл. Польске“ є варшавському урядовому центрові непокірливе і старається його — коли треба — не лише коригувати, але й дезавувати. Це перше мало нпр. місце після попередньої відомої статті п. Голувка, це друге — після його останнього пресового виступу. Бо коли мова йде про національне питання, про польсько-українські відносини, „Слово Польске“ відразу відгребує цілий свій ендецький архів; а що від часу, коли ред. Мейбаум став санатором, навіть ендеція перейшла деяку еволюцію поглядів в українській справі, — становище „Сл. Польского“ є нині буквально найбільше шовіністичне й „україножерне“ з усіх польських ґазет у Сх. Галичині! Дотримує воно кроку краківському „Куреркові“ — найбільш ворожому українцям органові у цілій Польщі, який — до речі кажучи — є теж 101 відсотковим органом табору санації!..

Остання стаття у „Сл. Польскому“ з 1. ц. м. є цілком ґротесковою: вона зоветься „У відповіді пацифікаторам“, називаючи так іронічно всіх тих польських політиків і публіцистів, які виступили в ост. тижнях за польсько-українським примиренням, висуваючи плятформу рівнорядности і рівноправности обох народів, що живуть у Галичині; називає ця стаття поіменно пп. Дунін-Борковського, Бохенського і Пйотровського, але по правді валить в посла Голувка, голову посольського клюбу ББ.! Отже коли взяти під увагу цей момент декляративного виступу львівського органу ББ і проти нинішнього півофіціяльного представника урядової теоретичної думки на польсько-українську проблему (зазначуємо: ця думка блукає лише у просторах теорій!) і проти таких поважних діячів санаційного табо-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 4. КВІТНЯ 1931.

С. ПЕРСЬКИЙ.

Карло Крамарж.

5)

(З нагоди 70-ліття уродин.)

Кінець міжславянської акції. — Війна. — Підготована лінія та несподіванки.

За таке становище Крамарж ьнавав проти себе москалів і сербів і відчув це дуже терпко на другім зїзді славянських політиків у 1909 р. в Перетербурзі.

Тоді ще в останнє попробував д-р Крамарж довести до згоди поляків і русских по обох боках кордону. За ціну нового славянського курсу в російській Польщі мали австрійські поляки управильнити своє відношення до „малорусько-го“ — українського населення в Галичині — в справі релігійній і культурній.

Але ненадійно прийшов новий удар в акцію К. Крамаржа. Російські праві кола, завдяки холм. епископові Евлогієві висунули тоді в думі г. зв., свого часу голосну холмську справу тобто адміністраційне виділення істор. Холмщини з польської Конґресівки в окрему етнографічно православну холмську губернію, щоби перервати процес латинщення наших холмщан, головно колишніх униятів. Поляки счинили з тої причини невгаваючий крик, головно в Галичині, називаючи вилучення Холмщини четвертим розбором Польщі.

Це попсувало зовсім пляни політики Крамаржа. Поляки перестали брати участь у працях і зїздах, орґанізованих ним. І коли на другий неославянський зїзд в 1910 р. в Софії не приїхали поляки, огірчений Крамарж крикнув до москалів характеристичні для нього слова: *„Не є славянином той, хто славянина угнітає!“*. Слова ці принято горячими оплесками, але без якихнебудь наслідків. Софійським зїздом скінчилася в дійсності акція д-ра Крамаржа міжславянського братання. „Закінчилася тоді вправді акція неославянства“, сказав Крамарж у споминах в 1922 р., „але не щезла ідейна основа, актуальна і нині, коли ми є незалежні, таксамо, як і тоді, коли були ми під чужим пануванням“. — („Pet prednasek o zahranicni politice“. 1922 р.)

Події зовнішньої політики Австрії йшли в протилежному напрямку політики Крамаржа. Австрія замість зближатися до Росії, попадала у цілковиту залежність великодержавницької політики Німеччини, ставала, як виразився д-р Крамарж, „баштою німецькости та католицтва“.

Крамарж точно передбачував небезпеку війни; тому приготовлявся до неї, а під його проводом і весь чеський нарід. Підготовлювали народню психіку на випадок війни; не явно а потайки, — у ворожім настрою до Німеччини й самої Австрії, а прихильнім до Росії. Тому не диво, що чехи вже з вибухом війни були добре зорієнтовані, що мають робити на фронті та в запіллі й то одностайно, всенародньо. Д-р Крамарж був мабуть ліпше взаємничення в усі тайни дипльоматії в 1914 р., ніж деякі австрійські міністри. На кілька місяців перед вибухом війни в 1914 р. думав К. Крамарж про конструкцію федерації славянських народів, а навіть вислав через свого довіреного дипльомата свій начерк нової федерації славян російському міністрові закорд. справ Сазонову. На підставі цього проєкту Росія мала би на випадок війни загорнути Галичину й Буковину, всю польську територію та чеські історичні землі, створити з них окремі польське та чеське королівство, у федерації з Росією, в яких королями були би російські великі князі*). Таким робом знайшов би був остаточно Крамарж розвязку своєї чеської славянофільської політики, якщо у світовій війні Росія була би в 1914-15 р. перемогла.

Але події на фронтах перечеркнули плян політики Крамаржа. Зате чеської не скривили, ані не зломили. Коли впала Росія Романових, то інші сили допомогли чеському народові здобути власну незалежну державу, а ними були в першій мірі *внутрішні сили нації*, виховані й підготовані до рішаючих подій.

Прийшов серпень 1914 р. Дня 4. серпня написав Крамарж у „Народніх Лістах“ передовицю, в якій сказав між іншим: „Европейські держави складатимуть останні рахунки зі своєї політики“, та висказав переконання, що „після скінченої ґрізної війни мапи Европи не пізнаємо“.

*) Emil Krofta op. cit. стр. 45.

ру, дарма, що відсунених нині від влади, як група „Пшелому" (Лехніцький—Пйотровський) та галицькі консервативні сфери, згуртовані біля особи б. воєводи Борковського, — то стаття „Сл. П." набирає характеру просто якоїсь політичної демонстрації. Тому варта приглянутися їй трохи ближче.

За формальну притоку до своєї статті бере автор К. З. (Закшевський? — не мішати з проф. Ст. Закшевським, сенатором і міським радним Львова, поглядів багато лібервльніших) статтю в „Пшелому" (орган ліберально-демократичної, тепер опозиційної, групи ББ) з дня 29. березня п. в. „Пацифікації", якої автор, д-р Ст. Пйотровський полемізує зі „Словом Польским", закидає йому „пристрасний і безплодний спосіб писання про українську справу" і домагається виконання автономічного закону з 1922 року, креування українського університету та „вписання у програмі гасла порозуміння народів Польщі"...

У відповіді, „Слово Польске" накидається на д-р Пйотровського, характеризуючи його, як „тип ліберальної ментальности", прирівнюючи його під цим оглядом до п. Бохенського.

Такі ментальности розглядають українські справи принципіяльно, в відірванню їх від звязку з проблемами загальної політики, зі становища чуттєвого, спонукуваного сентиментом до українського руху. Порозуміння з українцями є для них ціллю самою для себе.

По суті автор виступає головно проти постуляту тих польських діячів заключити польсько-українське порозуміння „як пакт двох, наче суверенних національностей".

Це зовсім помилковий погляд, який виходить з фальшивого заложення, що Польща є державою національностей, якою була Австрія. Тимчасом Польща є національною державою, опертою на концепцію політичної єдности громадянства в рямцях польськоої держави.

Автор допускає лише можливість розвитку „самостійних реґіональних і етнічних культур".

З того погляду можна допустити лише таке уреґулювання польсько-українських відносин, яке прийшло на Волині під еґідою п. Юзефського. Однак його не можна мішати з евент. угодою з сепаратистичним табором, яку ліберальні ментальности хотіли би заключити на терені Червоної Руси. Порозуміння з волинськими українцями з табору „Рідної Хати" оперлося на таких премісах: 1) ці українці признали солідарність загальних змагань польського й українського народів (українського, який змагає до створення власної держави на терені Наддніпрянської України) і 2) виходючи з того заложення, признали польську державу власною, а своє культурне життя розвивають на ґрунті реґіональної програми в рамах держави й правлячого табору.

Отже автор уважає можливим шукати розвязки української проблеми й тут, у Галичині, лише через

„орґанізування українського населення в рямцях табору травневої революції, на ґрунті загально-польської програми травневої революції, збогаченої спеціяльною для Червінської Землі реґіональною програмою".

А що галицькі українці трохи інші від волинських (про М. Бачинського й о. Яворського автор не згадує), то можлива з ними, отверджує це автор, лише боротьба, і він дивується, чому пп. Бохенський і Пйотровський не вдоволені з такого стану справи.

Вкінці „Слово П." рішучо противиться ідеї реалізації закону з 1922 року.

Ця реалізація є не до подумання, тому що сам закон зовсім нам не відповідає.

Цей закон, мовляв, творючи дві національні курії, підтримав би державницький український сепаратизм

і унеможливив би раз на завсіди державну асиміляцію руського населення.

Жадати реалізації того закону можуть, на думку „Слова П.", лише або соціялісти й лібера-ли, або навіть ендеки, але не „табор травневої революції". Хтож з цього табору й собі цього вимагає, цей зраджує „далеко посунену дезорієнтацію". Автор, а з ним і „Слово Польске", вважають себе покликаними розвіяти ту „дезорієнтацію" і грізно перестерігають: „Нішо про нас, без нас"...

Ця соковита і прозора, як скло, стаття викликала негайний відгук, передовсім у самого, особисто зачепленого п. Бохенського. Про його відповідь та її наслідки — завтра.

З життя українців на еміґрації.

Шевченкове свято в Подебрадах.

Українська Господарська Академія в Подебрадах впорядила дня 15. березня традиційне святкування Шевченкових роковин. В гарно прибраній салі зібралася вся українська подебрадська кольонія. Урочистість відкрив вступною промовою ректор Академії проф. Б. Іваницький, що підкреслив значіння Шевченкових роковин. Уділивши опісля слова для виголошення святочного реферату акад. проф. д-рові С. Смаль-Стоцькому, проф. Іваницький іменем зібраних привитав його, як одного з найкращих знавців Шевченкових творів.

Акад. Смаль-Стоцький, зустрінутий бурхливими оплесками, в коротких, але з надзвичайною експресією, виголошеній промові окреслив Шевченка, як ґенія українського народу, що своїм пророчим оком бачив далеко вперед між своїми сучасниками. Шевченко у своїх творах підкреслював глиняні ноги нібито могутнього тулупу рос. царату, а в 1917 р. цей могутній царат дійсно виявив усю свою прогнилість. Шевченко боровся з тупим, бездушним формалізмом казьонної православної церкви і ми бачимо, як ця церква дійсно докотилася до тих манівців, у які завела її ерархія. Шевченко зазначував, що волю здобувається кровю, що вільне життя не дається так, і ми бачимо, що дійсно боротьба українського народу за своє визволення вимагає крівавих жертв. Шевченко був співцем самостійности України: щоб Україна визволилася, насамперед мусить прийти до розвалу Росії. У Шевченка ніхто та ніде не найде ні одного слова про якусь федерацію чи союз з Москвою. Навпаки: всяку злуку України з Московщиною Шевченко вважає найбільшим нещастям України, джерелом її фізичного, духового, матеріяльного, культурного й морального занепаду. Ілюструючи ці тези відповідними цитатами з творів Шевченка, промовець підкреслює на прикладах геніяльну прозорливість поета, яка перевищує передбачання найбільших політиків тієї доби. І український нарід, що зі свого лона дав такого ґеніяльного мистця, може по справедливости ним пишатися, а в своїх змаганнях мусить бути вірним його провідним ідеям. Шевченко відкидає всяке спільне „отечество", знає лише Україну, яку так щиро любить, що за неї готов і душу віддати, він визнає лише повну самостійність України. І ми мусимо, відкидаючи всіякі хвилеві хитання та ілюзії, за всяку ціну змагати до цього найвищого ідеалу нації. Виголошена з незвичайним піднесенням високопатріотична промова видатного українського вченого зробила велике вражіння на присутніх, зокрема на молодь.

По виконанню „Заповіту" академічним хором, акад. проф. д-р Смаль-Стоцький відчитав присутнім поему „Іван Підкова" і подав свої критичні зауваження до цього твору.

Вже сама декламація поеми, з подивугідною для віку декляматора експресією, викликала сильне вражіння своїм артистичним виконанням. Але з не меншим зацікавленням присутні вислухали критику тих коментаторів поеми, які по вислову акад. Смаль-Стоцького до розбору поеми підходять з уже готовою міркою якогось з „ізмів": „романтизму", „історизму", „реалізму" то-що. Акад. Смаль-Стоцький поручає звертатися насамперед до текстуального змісту твору, а тоді дух його зробиться зрозумілим. Промовець зупиняється на окремих місцях прочитаної ним поеми й аналізою її змісту доходить до того, що нема підстав думати, що цей твір написаний під впливом чи то романтизму чи то історизму. Шевченко завжди зупинявся на суворій дійсности. І в цьому відношенні поема „Іван Підкова" має глибоко реальний підход до справи. Шевченко деякими згадками про славне історичне минуле хотів підкреслити непроглядну сучасність.

Збори з великою увагою вислухали висновків акад. Смаль-Стоцького і бурхливими оплесками ствердили своє вдоволення з його реферату.

Після відспівання гимну академічним хором, святочна академія була закінчена.

Загреміли гармати. Опозиційні політики замовкли. Крамарж остав в краю на місці й усунувся від громадянського життя. Занявся справами своєї фабрики в Лібштаті. Австрійська влада побоюючися його мовчанки, як якоїсь чеської контракції в краю, дня 29. травня 1915 р. арештувала його та його головного співробітника д-ра Ал. Рашіна і секретаря редакції „Народніх Лістів" І. Червенку, виготовила проти них акт обвинувачення за головну державну зраду і по роції вязниці дня 3. червня 1916 р. воєнний віденський суд засудив їх на кару смерти, як і наших москвофільських діячів — д-ра Маркова Д., пос. Куриловича Вол., д-ра Дрогомірецького І., д-ра Булика С., о. Гнатишака з Криниці та селянина Дякова з Вербіжа к. Львова.

Одначе засуду не виконали з огляду на неясну ситуацію на фронтах та з остраху, щоби австрійським закладникам не відплатили в Росії тим самим. В першу чергу грозило це укр. закладникам як митр. Шептицькому, д-р Федакові, К. Малицькій та ін. Хід подій приневолив рік пізніше нового цісаря Карла амнестувати всіх політичних „зрадників" між ними також д-р Крамарж враз з ін. вийшов дня 14. липня 1917 р. на волю; нарід витав його як народнього мученика та героя. Силою свого авторитету став він провідником цілого чеського народу в краю — координуючи свою політичну лінію з політичним проводом чеської еміґрації, якою кермували збігці проф. Т. Масарик, д-р Е. Бенеш і словак Штефаник. Коли вже наближався кінець австрійської катастрофи в 1918 р., виїхав Крамарж з послами Кльофачем, Станєком і Габрманом — за згодою вже віденського уряду — до Швайцарії, щоби порозумітися з еміграційним проводом, що мають зробити у хвилині перевороту. Але переворот прийшов скорше (28. X. 1918) і заскочив їх у Швайцарії. Коли вернулися 5. листопада 1918 р. до Праги, то чехи під проводом соціял. посла Соукупа перевели вже були безкровно переворот на своїх історичних землях і повитали вертаючих послів уже в незалежній державі.

Памятаю ті хвилі радісного хвилювання непроглядних народніх мас перед свіжо переіменованим Вільсоновим двірцем (давніше цісаря Франца Йосифа). Коли в пополудневих годинах вернули ці посли із чужини і коли д-р Крамарж промовляв із авта перед двірцем: „Наші панове доказали на чужині просто чудес і ми маємо за що їм бути вдячними", коли захоплював огненим словом своїх слухачів, а нарід слухав, плескав, сміявся, кричав за кожним словом „Слава"! і.. плакав... дослівно плакав з радости!! І старому сивоволосому політикові також із зворушення голос заломився, а з очей покотились сльози. А відтак студенти взяли його на руки і несли так на площу св. Вячеслава, звідти автом поточили крізь багатотисячну масу під памятник „єретика" Івана Гуса на Старім Ринку, а звідти на Королівські Градчани. Незабутні хвилини пориву!

(Продовження буде.)

Літак упав на подвіря мін-ства військ. справ.

Дня 2. квітня в полудне летів понад Варшавою військовий літак. Нараз літак почав нагально спадати на подвіря мін-ства військових справ при пл. Спасителя. Видно було як летуни старалися вискочити з літака, та це їм не вдалося. При спаданні літака наступив вибух, полумя охопило апарат. Летун Жебровський згинув на місці, його тіло згоріло на вугіль. Другий летун Лісовський тяжко ранений, заки поїхала ратункова станія помер також.

Статистика незєдинених православних в Польщі.

На підставі офіціяльного польського спису населення з 1921 р., офіціяльних даних щодо репатріяції (повороту т. зв. біженців з часів світової війни) і природного приросту населення за 9 літ, — православних під Польщею є щонайменше 3.646.000 (в дійсности і далеко більше).

В окремих епархіях незєдинені православні діляться так: Волинська — 1.328.000, Поліська — 855.000, Виленська — 504.000, Гродненська — 694.000, Холмсько-Варшавська — 264.000 (у тому на Холмщині — 214.000 і в Галичині — 17.500).

Етатових і дочерних парохій є 1428 — і 15 монастирів (Волинь — 678 парохій і 8 монастирів, Полісся — 319 пар. і 1 мон., Виленщина — 172 пар. і 2 мон., Гродненщина — 180 пар. і 2 мон., Холмщина — 66 пар. і 1 мон., Варшавська епар. — 6 пар. і Галичина — 7 пар.). Що торкається Галичини, то стислих цифр звідти нема. Напр.: Митрополія подає 19 парохій, а саме: в повіті Ясло — 4, пов. Грибів — 4, пов. Коросно — 3, пов. Горлиці — 3, пов Рава — 1, пов. Сокаль — 1, Львів — 1, Коломия — 1 і Турка — 1. До 1931 р. на території Польщі закрито — 122 церкви, зруйновано, знесено, спалено — 79, перероблено на ріжні потреби — 19, перемінено на рим.-кат. костели — 301 і на костели „східнього обряду“ — 23, — всього 524 церков. На одну етатову чи дочерну парохію припадає в середньому 2550 душ (на Волині — 2000, Поліссі — 2700, Виленщині — 3000, Гродненщині — 3850, Холмщині — 3300, у Варшавській епархії — 4700 і в Галичині — 2500).

Ювилей чеської письменниці.

70-ліття Павли Мудрої.

Дня 26. січня цього року минув 70-ий рік від народження відомої чеської письменниці, громадської діячки і приятельки українського народу, Павли Мудрої. З приводу цього Жіноча Ліґа Миру і Свободи в ЧСР. урядила в жіночому клюбі у Празі урочисту академію, на якій були присутні і представниці українських жінок. Останні піднесли ювилятці квіти й адресу. Павла Мудра була тим дуже зворушена і щиро дякувала українкам.

У своїх численних творах Павла Мудра виявляє велику любов до всіх покривджених та обездолених. Почуття її до людства чисто материнські. Разом з тим ціла її творчість просякнута глибоко містичним духом, глибокою вірою у вищі надлюдські сили і повною неґацією матеріялізму, який опанував нині цілий світ. Павла Мудра належить до покоління Елішки Красногорської і Тереси Новакової, покоління перших чеських феміністок, що виступили на поле боротьби за підвищення жінки у правному, розумовому і моральному відношеннях.

Не зважаючи на свій вік, Павла Мудра не припиняє і нині своєї діяльности. Вона разом з Пшемислом Піттром редаґує часопис „Збратшені“, де недавно звернула увагу на переслідування українського народу. Позатим вона перекладає твори німецького письменника Манфреда Кибера, відомого цілому світові містика. Крім того вона співпрацює в багатьох товариствах, як чисто жіночих, так і інших, особливо пацифістичних, або таких, що ставлять собі за мету моральні і релігійні завдання, читає там реферати, приймає участь у міжнародніх конґресах і т. ін.

Побажаймо-ж їй ми, українці, довгих ще років такої самої праці, щастя та здоровля і висловім їй нашу велику і щиру подяку за підтримку наших змагань!

Евгенія Лоська.

ОСТАННІ ВІСТИ

ПРИСУД У РОЗПРАВІ ЗА ЗДОГАДНІ ПІДПАЛИ.

У четвер в год. 1. в ночі закінчилася перед львівським судом присяглих 3-денна розправа проти 5-х молодих українців, обвинувачених у державній зраді. Після вердикту присяглих суддів трибунал видав присуд, який засуджує: Мельника, Гарасимчука та Боярського по 1 рокові вязниці. Штикала і Цюру увільнили від вини та кари.

58 ОБВИНУВАЧЕНИХ.

Перед карним трибуналом у Бережанах стануло 58 обвинувачених із Бероздовець, Боринич і Гранок-Кут, бобрецького повіту. Акт обвинувачння закидає їм ріжні проступки, яких нібито допустилися в звязку з рільним страйком, що вибухнув був у липні 1929. у фільварку фонд. гр. Скарбка в Бероздівцях. Передовсім вони обвинувачені в злочині публ. насилля, що кинулися на уряд. особи, що відгрожувалися, за напади на чуже майно та за збіговище. 2. липня двірська служба й рільні робітники почали були страйк. Управа фільварку спроваджувала чужих робітників, а обвинувачені, як твердить акт обвинувачення, перешкоджували їм і відгрожувалися. Управа спровадила 40 вихованців зі свого вих. заведення в Дроговижі, а 700 страйкуючих, мовляв, напало на них і силували фіри завертати. Обвинувачені поховали нібито упряжу і не видали. Двірська служба навіть усунула з фільв. управи інж. Йосе і його заступника Гірея, а обв. Рудзяла вибрала своїм управителем. Обвинувачені, мовляв, не послухали приказу поліції, щоби порозходилися. Поліція, твердить акт обвинувачення, уступала страйкарям, бо не хотіла проливу крови.

У склад трибуналу входить р. Дисевич, як предсідник, р. Свистун і Гірш як вотанти, обвинувачує прок. Бойко, боронять д-р Глушкевич і д-р Західний. Розправа розписана на 4 дні.

ЗМІНИ В ПОЛЬСЬКОМУ УРЯДІ.

Із міродатних варшавських кол запевняють, що до половини квітня годі сподіватися якихнебудь поважніших змін у внутрішній політиці Польщі. Урядові кола дементують теж чутку про сподівані зміни в уряді та підкреслюють, що перед підписанням оконечної умови про французьку залізничу позичку, що має статися 20. квітня у Варшаві, зміни в кабінеті булиб небажані.

Марш. Пілсудський проведе свята в Сулеївку. Кількох міністрів виїхало на святочний відпочинок, президент держави до Спали.

ДАНЦІҐ ВИПОВІВ ПОЛЬЩІ ПОСТІЙ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ.

Данціґський сенат виповів 1. квітня польському урядові з 3-місячним речинцем провізоричну умову, заключену між польським урядом і данціґським сенатом 8. жовтня 1921 р. і прольонґовану 4. серпня 1928 р. в справі вихіснування польськими воєнними кораблями данціґської пристані. Умова ця була провізорична, тому, що Ліґа Націй не полагодила досі ріжниці думок між польським урядом і данціґським сенатом у справі опертя на версайськім трактаті і париській конвенції прав воєнних польських кораблів. Колиб до 3-х місяців, себто до 1. липня, не прийшло до порозуміння між Польщею й Данціґом щодо умовин користування польськими воєнними кораблями із данціґської пристані, то данціґський сенат мусітиме зактуалізувати постанову органів Ліґи Націй.

ПІСЛЯ ЗЕМЛЕТРУСУ.

Із Манаґуї повідомляють, що зорганізовано велику акцію помочі жертвам землетрусу. Залізницями привозять харчі й ліки. Кілька делеґацій Червоного Хреста прилетіло літаками. Зорганізували багато шпиталів на всьому терені, навіщеному землетрусом. Роблять приготування, щоби похоронити жертви у великих спільних могилах. Сотки жертв похоронять без ствердження їх ідентичности. Рівночасно готовлять уже пляни відбудови знищеного міста, що на будуче має мати характер якнайбільш новочасний.

30.000 людей живе під голим небом. Велика щілина, що витворилася наслідком землетрусу під містом Манаґуа, служить за кладовище для жертв добутих із під звалищ. Сподіються врятувати урядовий архів із нац. палати, яка вчасти згоріла. На ринку Манаґуї найшли 150 трупів переважно жінок, що того дня вийшли була на базар.

Новий землетрус.

Виделеґований Зл. Державами урядовець, який доглядав рятункової роботи, обраховує, що з добутими в останніх хвилинах 606 трупами є вбитих 2.000. Добувають щораз то нові трупи. Тимчасом далися чути нові потрясення, а одно в ночі. Завалилися кістяки домів, що ще були лишилися після першого землетрусу. Це викликало переполох серед тисячів людей, які спали під голим небом. На світанку сотки людей вернули, щоби врятувати бодай що-то із знищеного добутку та вивозили на дооколичні горбки.

СІР ЕРІК ДРЮМОНД ДІСТАВ МИРОВУ НАГОРОДУ.

Із Гаґи повідомляють, що Карнеґієва фондація признала ґен. секретареві Ліґи Націй сер Ерікові Дрюмондові мирову нагороду Уотелера, 25.000 голяндських ґульденів. Дрюмонд відіслав цю суму назад до дисп. фондації. Тому управа фондації признала цю суму Міжнародній унії товариств Ліґи Націй у Брюселі. Повища нагорода походить зі спадщини по голяндськім фінансісті Уотелері, який своє майно записав фондації Карнеґія, щоби із відсотків признавати нагороди його імени.

59 ГОДИН У ПОВІТРІ.

Французькі летуни Пелер і Нермоз, що постановили побити світовий рекорд довготи часу лету в замкненому просторі, осіли 2. квітня в год. 5.45 після 59-годинного лету. Зробили вони 9.000 км. і так побили рекорд довготревалости лету.

Український хор перед американцями.

Пітсбурґ, у березні 1931.

Шкільна Рада міста Пітсбурґ у спілці з Ліґою Американського Горожанства і пітсбурським відділом Натуралізаційного Бюра уладили дня 19. лютого у просторій авдиторії Шеплі Гай-скул у Пітсбурґу привітний вечір для всіх тих, що в 1930 році одержали американське горожанство в Пітсбурґу.

Понад дві тисячі запрошених осіб заповнили авдиторію. І я, діставши несподівано запрошення, пішов на той вечір, тим радше, бо почув, що там буде виступати запрошений мішаний хор української греко-католицької церкви з Норт Сайд під управою п. Івана Корбецького.

Програма вечора була дуже цікава. Складалася з промов визначних американців, а між промовами були продукції вокальної й інструментальної музики. Кілько було українців між публикою, годі було знати, але мабуть дуже мало.

Одначе для українців цей вечір був дуже цікавий і замітний головно з двох причин. Перше, той надзвичайний, просто сердечний привіт згаданих американських установ для нових своїх прибраних горожан, що походять з двацятки ріжних країв цілого світу. Це ярке, яскраве противенство до способу, в який деякі держави трактують громадян у себе. На цю обставину в загальних рисах натякнув у приватній промові Ф. Крес, президент Ліґи Американського Горожанства.

Друга точка на цім величавім привітнім вечорі була дуже приємна для українців. Це був виступ згаданого українського хору. Це було для українців тим миліше, що там не попisувався ніякий інший хор крім американського, котрий мав лиш один виступ, як і український.

Ще милішою несподіванкою для українців було те, що дві тисячки вибраної публики оплескували наш хор дуже сильно і незвичайно довго при його появі на сцені, а відтак по кожній з чотирьох відспіваних ним пісень.

Треба ствердити без найменшого пересадження, що виступ українського хору стався

головною і найважнітою частю вечора, що велектризувала цілу авдиторію. Цей хор, що складався з 25 добрих співачок і стількиж співаків, відспівав справді майстерно чотири пісоньки, а саме Кошиця: „Щедрик“, „Ой горе калині“ і „Вечірній дзвін“ та ще якусь четверту. Як сопранова солістка попиcалась дуже гарно п-на Олена Тимочко, донька голови славної української орхестри на Норт Сайд Пітсбург.

Тут варто замітити, що президент пітсбурґської Шкільної Ради й одночасно предсідник того святочного вечора, д-р К. Гекст, представляючи український хор публиці, подав на вступі короткий і дуже влучний опис України, зазначуючи, що українці — самостійний нарід, що ріжниться від москалів і поляків і змагає до своєї держави. При кінці подякував він у дуже сердечних словах з вельми підхлібними компліментами для українців взагалі о. Володимирові Козорісові і п. Корбецькому та всім членам хору за звеличання святочного вечора і ще раз підніс з натиском, що хоч Україна під більшовицькою окупацією, то українці не є і не будуть ніколи більшовиками й тому Америка радо приймає українців за своїх прибраних горожан.

Свящ. д-р Микола Копачук.

—o—

НОВИНКИ

— **Химери погоди.** Від кількох днів весна веде завзяту боротьбу з зимою і в цій боротьбі при кінці березня і першого квітня хвилево перемогла весну. Але другого квітня весна таки подужала свого противника, і тому над Львовом заясніло ясне усміхнене сонце, втихли снігові завії, що панували кілька днів, а теплий вітер приніс на крилах надію, що тим разом весна остаточно побідила зиму.

— **Пріма Апріліс.** В „Ділі“ з 1. квітня помістили ми кілька видуманих новинок з українського життя, трактуючи їх першоквітневий жарт. Дехто взяв ці новинки поважно і між іншим у бюлетені „Вядомосці Українськіх“, які виходять у Варшаві, читаємо ось яку замітку, подану за „Ділом“: **„Реорганізація радянофільської „Ради“.** Всупереч відомостям, які розійшлись перед кількома тижнями про скоре припинення „Ради“, довідуємосоя, що цей часопис у найближчих днях буде основно зреорганізований і побільшений. „Рада“ виходитиме тричі в тиждень і то ілюстрована. Начальним редактором буде один з дотеперішних редакторів „Українського Прапора“, органу през. Петрушевича в Берліні. Також другий орган УПП. „Праця“ буде поширений, дістане відділи літератури й сатири. Дотеперішний редактор „Ради“ стане редактором „Праці“. Як видно, жарт „Діла“ вдався і може незабаром яка телеграфічна агенція, чи часопис подадуть за „Ділом“ вістку про відзначення д-ра Назарука і про співробітництво Чарля Чапліна в „Кіні“!

— **З Українського Т-ва Прихильників Мистецтва.** Дня 31. III. ц. р. стараннями вищеназваного товариства відбувся відчит проф. д-ра В. Залозецького: „Головні проблеми української барокової архитектури“. Відчит був ілюстрований діяпозитивами з памятників української архитектури. Досить численна авдиторія нагородила прелеґента щирими оплесками. З жалем треба ствердити, що наша молодь не виявила зацікавлення відчитом і майже не була на цім відчиті присутна. Українське Товариство Прихильників Мистецтва приготовляє дальші відчити з ділянки нашої пластики.

— **Ще матір, що убила синів.** В справі страшного вбивства у Львові при Бенедиктинській площі ч. 2. слідство виказало ось що: Гонората Пташинська не була бідною особою, мала в касі 1900 долярів і не з розпуки чи нужди вбила сина та ранила другого. Але віддавна ця мати була нервово хора і грозила свому 9-літньому синові та поводилась з ним так зле, що він втікав з дому до сусідів і там учився. Трагічної ночі вона очевидно дістала напад шалу і тому зарізала бритвою сплячого сина, а другого ранила. Зараз-же по вчинку вона опритомніла і на поліції зізнавала як людина зовсім нормальна й описуючи докладно свій страшний вчинок, плакала з жалю за синами. Нею займуться знавці судової психіятрії.

— **Нагла смерть в почекальні лікаря.** В почекальні лікаря д-ра Барвінського у Львові помер наглою смертю на недугу серця Андрій Владика з Жовківщини, який приїхав до цього лікаря порадитись в справі своєї недуги.

— **Втеча арештованих.** Станиславівський поліцай Н. арештував робітників з Биткова, пов. Надвірна, Михайла Юзвяка і Федора Процака та провадив їх до вязниці. По дорозі обидва арештовані кинулись на поліцая, розброїли його, міцно набили і втікли Бог зна куди.

— **Поліцай стріляє.** В Тустановичах поліцай Станислав Судек котів арештувати Осипа Яворського в хвилині, коли він викрадав річи в домі Гільбера. Коли Яворський почав утікати, Судек стріляв до нього і ранив його в ліву ногу, після чого арештував.

— **Вихор кинув хлопця в ріку.** Господар із Ляшок Мурованих Мартин Клюш мав справу у львівськім пов. суді. З Клюшем приїхав як свідок і його 10-літн. син. Як вертали додому хуртовина на мості в Ляшках Мурованих схопила хлопця, понесла його та вкинула в ріку. Раненого хлопця відвезли до шпиталю.

— **Впала з вікна.** У Львові в загальнім шпиталі впала з вікна І. пов. доглядачка Аґ. Курдзелівна, що мила вікно. Кілька годин опісля Курдзелівна померла.

— **Жінка суддя.** В Гродні розпочала урядування суддя жінка Івашкевичева. Це вже четверта жінка суддя в Польщі, але попередні три жінки судили тільки справи малолітних злочинців, а Івашкевичева розглядатиме всі карні справи в Ґродні.

— **Абд-Ель-Крім вертає до вітчини.** Довголітній вожд кабилів Абд-Ель-Крім, який боровся з французькими окупантами в Марокко, як відомо, попав у полон і кілька літ перебував на засланні на однім відлюднім острові на індійськім океані. Недавно він звернувся до французького уряду з просьбою дозволити йому вернути до вітчини і справді Франція годиться на поворот Абд-Ель-Кріма до Марокка.

— **Після землетрусу в Америці.** Вісти про землетрус в Нікараґуї щораз сумніші. Ціла столиця, місто Манаґуя, зруйнована і спалена Зруйновані і будинки посольства анґлійського та Зед. Держав. Всі церкви розсипались в руїни. Зруйнована і палата президента, який замешкав у наметі. Над руїнами літають аероплями, якими вивозять ранених, в першу чергу жінок і дітей. Досі найшли 2000 трупів. Столиця виглядає як одно велике полумя. Цілий будинок вязниці виглядає як одна величезна руїна. Під нею згинуло 1500 вязнів. Всі водопроводи, електричні получення знищені і в цілому місті в ночі панує темнота, що утруднює ратункову акцію. Хто лише при життю, втікає з того нещасного міста на села і в поля.

— **Стріляють гнаних і голодних.** Грузинське пресове бюро в Женеві подає, що політичні вязні в Баку почали голодівку, домагаючись, щоб ДПУ скорше кінчало слідство й передало їх судові. Голодівка тревала 10 днів, а одинацятого дня ДПУ. розстріляло 3-х голодуючих вязнів „за бунт“. Інші голодуючі припинили голодівку.

— **Дотепний Воллес.** До помешкання сензаційного письменника Едгара Воллеса прийшов один урядовець і почав скаржитись: „Пане, я так люблю читати ваші повісти, що зачитуючись в них, я забував котра година, через те спізнявся до бюра і тому дирекція викинула мене з моєї посади. Через ваші повісти я втратив хліб і працю, тому хоч порадьте мені, що маю діяти?“ Воллес подав гостеві найновішу свою повість і сказав: „Дарую вам мою повість. Читайте її, бо вона така цікава, що читаючи її, забудете про своє горе, про втрачену посаду та і їсти вам не схочеться“.

— **За вбивство жінки 2 доби арешту.** Перед віденським судом закінчилась розправа проти б. полковника Урбана, який після 18-літнього щасливого подружжя застрілив зі заздрости свою жінку. Розправа виявила, що Урбан застрілив свою жінку тому, що любив її, а вона зраджувала його і вимагала розводу й тому обвинуваченого засудили тільки на 2 доби арешту за недозволене ношення зброї. Розправа мала дуже багато цікавих моментів, які виказали, що трагедія Урбана виросла на ґрунті модної сьогодні боротьби жінки за повну незалежність і свободу: жінка Урбана мала двоє дітей, а не хотіла признавати ніяких обовязків ні супроти них, ні супроти чоловіка, хоч рівночасно жила з ним разом. Познайомившись на Моравах з чехом Вондраком, вона полюбила його і заявила чоловікові, що їх вяжуть лиш діти, а любити їй вільно кого хоче, бо вона вільна людина, не признає ніяких обовязків вірности. Рівночасно вона всеж не вагалась користати з грошей свого 53-літнього чоловіка і обдаровувати свого любовника та докучати Урбанові, що він є одинокою перешкодою до її щастя. Підчас одної сварки в справі Вондрака, Урбан застрілив жінку, не знаючи сам, що робить. Обвинувачений кінчив свої зізнання словами: „Я вбив її, але я любив її над усе. Любив і тоді, як тижнями я мусів сам замітати свою хату і сам собі варити обіди, звичайно лиш мамалиґу, тоді, як жінка ходила на любовні стрічі з іншим. Від коли я в житті побачив мою жінку перший раз, від тоді я не знав іншої жінки, не хотів знати. Я був їй вірний і буду вірний до смерти, хоч я убив її“. Свідки зізнавали про Урбана якнайкраще, а про його жінку крайне неприхильно і це рішило про присуд. Зізнавав також любовник вбитої жінки, чеський маляр Вондрак. Коли оголошено присуд, публика плескала в долоні, як в театрі.

— **Дім, в якім Мопасан — не жив.** Рада міста Парижа рішила прибити памятну таблицю на домі, де жив письменник Мопасан, а саме при вул. Кльозель ч. 17. Таблицю прибили, ріжні представники уряду і літературного світа виголосили теплі промови і заспокоєні розійшлись до дому. Якеж було здивування, коли другого дня до маґістрату прийшов старенький урядовець міністерства справедливости Зевaєс і заявив, що сталась помилка, бо Мопасан ніколи в житті і не був в домі ч. 17, а мешкав під ч. 19. І справді, виявилось, що тільки через помилку за життя великого письменника, маґістрат вислав до нього одно письмо на ч. 17 і він це письмо дістав, хоч мешкав аж у 3-ім домі. Тепер париська міська рада, оперлась на тій помилці тодішнього маґістрату і найшовши в старих архівах ту адресу Мопасана, прибила памятну таблицю на домі, в якім Мопасан і не мешкав. І довелось відривати таблицю й прибивати на новий дім.

— **Загальні Збори** Українського Т-ва Допомоги Еміґрантам у Львові, відбудуться в неділю 5. квітня 1931 р. в 9. год. передпол. в салі Т-ва „Бесіда“, вул. Рутовського ч. 22. Колиб в означеному часі не явилося вимагане статутом число членів, то безогляду на скількість присутніх, відбудуться ті самі Збори годину пізніше з правом рішення й вибору. — Голова: **Ю. Магалевський.** Секретар: **В. Храпко.**

—o—

Оголошення до святочного числа „Діла“

яке вийде в значно збільшенім обємі і накладі в пятницю дня 10. квітня 1931 року, приймає Адміністрація „Діла“ від нинішнього дня, найпізніше до понеділка 6. квітня до години 13.

З судової салі.

ТРЕТІЙ ДЕНЬ РОЗПРАВИ ЗДОГАДНИХ ЧЛЕНІВ УВО.

Третього дня розправи зізнавали дальші свідки.

Свід. Іван Потяпчук, свідомий і розумний селянин, зізнає, що був на зборах, чув, як обв. Штикало говорив, що українцям треба такої сильної волі як в Наполеона, котрий перед нічим не спинявся і перемагав усі перешкоди. Проти Польщі Штикало не говорив нічого.

Свід. Василь Макар, також каже, що Штикало промовляв лиш про конечність гарту духа і сильної волі, про те, щоби щадити гроші і будувати в селі „Народний Дім“.

Предсідник трибуналу: Що той молодик Штикало мав учити старих людей? То у вас у Сокальщині діти вчать татів мудрости?

Свідок Макар: Вчать не вчать, але дораджують, бо в вас старі пють горівку, тратять гроші, а не хочуть давати грошей на народні цілі.

Свід. Гриць Гура і Степан Макар, шкільні товариші підсудного Штикала твердять, що Штикало не накликав народу палити стирти.

Свід. Василь Шурмяк з Комарова, стає перед судом, взявшись лівою рукою під боки. Предсідник трибуналу заявляє: „Ви тут в суді, а не на весіллю і не будете тут танцювати, тому не беріться попід боки. В суді треба стояти як в церкві.

Після того свідок зізнає, що Штикало промовляв лиш про те, що для народу, який має сильну волю, нема нічого неможливого. Треба тільки сильно хотіти ліпшої долі, а все можна здобути.

Свід. Петро Шамон зізнає те саме.

Предсідник триб.: А не говорив Штикало, що треба підсмалити кілька польських стирт, бо то файно буде?

Свід.: Ні, того я не чув.

Свід. Гриць Терен зізнає так само.

Свід. Іван Майко стає перед судом і предсідник каже йому оглянутися, чи між підсудними має знайомих. Свідок, не зрозумівши, оглядається на публику, і каже, що між публикою нікого не знає. (На салі сміх.) Відтак свідок зізнає те саме, що і перші свідки.

Предсідник трибуналу на підставі зізнань свідка заявляє, що всі свідки заки йшли до суду наражувалися і зізнають однаково й знають

наперед зацо підсудних судять і що говорити в суді.

Свід. Василь Терен каже, що Штикало говорив лиш про вартість сильної волі.

Предс. трибуналу: А не казав Штикало при тім, що як хто має сильну волю, то всі польські фільварки спалить?

Свід.: Ні, того я не чув.

Свід. Іван Сироїд каже, що про Штикала не чув, не знає його, на вічу не був, але йому хтось спалив сіно, то може йому тут заплатять за сіно.

Предс. триб.: Тут не йде справа про ваше сіно, сідайте!

Свід. Осип Іван Яхимович, абсольвент ґімназії, товариш Штикала, доказує, що на вічу Штикало закликав лиш брати приклад з поляків і створити один виборчий бльок, так, як всі польські партії від ППС аж до ББ стоять проти українців.

Предс. триб.: А про незалежну Україну говорив?

Свід.: Штикало говорив те, що кожний українець сказав би: Що нашим ідеалом є незалежна Україна.

Предс. триб.: А не казав, як ту Україну зробити?

Свід.: Ні, не говорив. Поліція не зрозуміла промови.

Свід. Петро Саноцький, теольоґ, зізнає, що Штикало промовляв лиш про конечність солідарности і єдности всіх українських партій, так, як і всі польські партії обєднались, коли Тревіранус заговорив про західні кордони Польщі, або як інші кордони Польщі загрожені.

Предсідник трибуналу читає акт обвинувачення Штикала, а свідок Саноцький здвигає раменами і каже: „Те все, то цілковита буйда, то все перекручене“.

Свід. Микита Звадюк, адвокатський соліцитатор зі Сокаля зізнає таксамо.

Свід. о. Іван Кашубинський, родом з Пикулич, парох Угринова, пригадує собі, що Штикало доказував лиш конечність обєднання УНДО з радикалами.

Оборонець д-р Ганкевич: Чи Штикало говорив, що ми маємо Сх. Галичину відорвати від Польщі.

Свід.: Якби Штикало таке сказав, то поліція булаб розвязала віче.

Прокуратор: А Ви на жаднім вічу не чули промов про відірвання Сх. Галичини і створення незалежної України?

Свід.: Про незалежність України я чув, але про відірвання Галичини не чув.

Прокуратор: А з чогож та Україна малаб бути сотворена, якби ви Сх. Малопольщі не відорвали?

Свід. Омелян Дзядек, каже, що Штикало його кревний, але ані по батькові, ані по матері, але так щось по Адамі й Еві і зізнає те саме, що й попередні свідки.

Предсідник трибуналу: А не говорив, що треба створити українську державу, бо Тревіранус напирає на Польщу? Ви не знайомі з Тревіранусом?

Свід.: Не знайомий з ним

Свід. Михайло Ковальський, інжинір, рішуче твердить, що Штикало в промові про саботажі й УВО не згадував.

——o——

Дописи.

ВОЛОДИМИР (Як у нас перевели маґістратські вибори). Дня 15. II. ц. р. відбулися у Володимирі на Волині вибори на радних до маґістрату. Створено, як відомо, т. зв. „обєднання“ всіх християн. Листа, як годиться такій листі, дістала ч. 1. і відбулися вибори. Тих, що уважають себе українцями, вийшло всього 4. Це ніби й „побіда“, бо передтим радних українців було тільки 3. Невжеж всі обєднались так ціпко, що ані українці, ані ніхто другий не вносив листи? Де там! І не обєднались і листи вносили. Правда, листа „Рільників українців“ не могла бути внесена, бо її повновласника Юхима Бунду, як також його заступника, поліція придержала перед самим внесенням листи... Випустили їх по 8. год. вечором, коли вже було запізно вносити листу. Відтак листу внесено почтою в 10. год. в ночі, але її відкинено. Відклик староство теж відкинуло. Внесено відклик до воєвідства. Крім того була ще листа „народова“, але її повновласник, відомий на володимирськім терені з того, що за кожним разом інше „сальто-мортале“ виконує — стягнув листу на прохання власть імущих. І так лишилася одна урядова листа ч. 1. Очевидно, кандидатів підібрано надійних. Короною їх — то б. посол С. Назарук, котрого іменували радним на виразне бажання власть імущих. І тоту не диво, коли він, вислуговуючися своїм панам, іде проти своїх. Мало того. Він навіть рішений розвалити те, що з такою тяжкою працею досі збудовано. Під перший його обстріл попав Український Кооперативний Банк. Він каже, що раз той банк український, то значить: банк рільників. А як рільників, то в Управі Банку і цілої Н. Ради мають бути рільники... Управі знова пропонує (сам він навіть не є членом банку) виробити позичку в „Банку Рольнім“. І то дуже легко. Треба йому тільки подати стан банку, біланс і т. ін. А він все те вручить пану повітовому старості, котрий для банку зробить уже все, що треба. Правда — яка ідилля? Співжиття, яке тільки над Смочею може буйно процвітати! Може він будує свої надії на отсих фактах: Село Хмелів орґанізує споживчу кооперативу. Десять ініціяторів вносять остемпльоване на 3·30 зол. прохання до староства на дозвіл відбути 8. III. ц. р. орґанізаційні збори кооперативи. Подання пишуть так, як досі тут практикувалося. На велике своє здивування дістають заборону тому, що нема написано, в якій мові будуть відбуватися збори. Орґанізатори вносять друге подання. Знова стемпель на 3·30 зол. Просять на 15. III. ц. р. і знову заборона. Тим разом нема згоди власника дому, чи він годиться, щоби в його домівці відбулися збори. Орґанізатори (завзяті) вносять третій раз і третій раз дають стемпель на 3·30 зол. Що їм тепер доручено, не знати. Можливо, що й тепер відмовлено знову з якоїбудь іншої благенької причини. Це так тільки мимоходом. — За прикладом Володимира будуть спроби робити такі вибори і по інших містах Волині. Думаємо, що маючи таку науку з Володимира, інші міста не дадуться затягнути в сліпу вулицю. Маємо теж надію, що негайно буде відділений кукіль від пшениці. Наші люди зачинають пізнаватися на шкурниках. Розбиті і пересварені згаданими виборами — як ніколи досі — знайдуть хіба всі чесно думаючі спільну мову, порозуміються, створять сильний актив і дадуть зорґанізований відпір продажним людцям. Це вимога моменту!

——o——

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

— **Теофіль Несторович,** емеритований старший радник Скарбової Палати у Львові, помер 1. ц. м. наслідком склерози серця в 70-ому році життя. Похорони відбудуться в пятницю 3. ц. м. з дому жалоби при вул. Виспянського ч. 5.

Покійний, працюючи довгі роки як урядовець Скарбової Палати за австрійських часів, хоч і цікавився українським життям, то не брав у ньому активної участи. Щойно з приходом української влади в Галичині відбувся в його нутрі цілий перелім і він став переживати всіми фібрами душі траґедію нашого народу. В часі відомих листопадових подій 1928 р. був між іншими й він сильно потурбований поліційними відділами на площі св. Юра, а при тому зломив ще й руку, якої так і не вигоїв до кінця свого життя. В. Й. П.!

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 2. квітня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 4·30 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·40 зол., копа яєць 5·50 зол.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.